

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 8
“ก้าวข้ามขอบเขตความรู้สู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืน”
วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2568

การส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้าของเกษตรกร
ในตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน
Extension of Arabica Coffee Production for Farmers in Khun Nan
Sub-district, Chaloem Phra Kiat District, Nan Province

กัญญ์พิชญา กุลศรีไชย

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรและสหกรณ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

E-mail: 2659002576@stou.ac.th

นารีรัตน์ สีระสาร

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรและสหกรณ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

E-mail: Nareerut.see@stou.ac.th

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรและสหกรณ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

E-mail: mailto:agashben@stou.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้า และปัญหาเกี่ยวกับความต้องการการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้า ในตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ศึกษา เกษตรกรผู้ขึ้นทะเบียนปลูกกาแฟกับสำนักงานเกษตรอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน ปี 2566 จำนวน 166 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาร์โยมาเน มี ความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 118 ราย โดยวิธีสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในเก็บข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ผลการวิจัย พบว่า 1) เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้าในระดับมากที่สุด ในประเด็นด้านการจัดการหลังเก็บเกี่ยว และมีความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในระดับมากที่สุด ในวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม คือการทัศนศึกษา/ศึกษาดูงาน 2) เกษตรกรมีปัญหาการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้าในประเด็นด้านการจัดการหลังเกี่ยว ในระดับมาก เรื่องการแปรรูปผลผลิตกาแฟ

คำสำคัญ: ความต้องการการผลิตกาแฟอาราบิก้า, การส่งเสริม, การผลิตกาแฟอาราบิก้า

Abstract

The purpose of this research was to study extension needs of coffee arabica production, and problems the extension needs of coffee arabica production. The study population consists of farmers who were registered to grow coffee with the Agriculture Office

of Chaloe Phra Kiat District, Nan Province, in 2023, totaling 166 individuals. The sample size was determined using Taro Yamane's formula with a margin of error of 0.05, resulting in 118 individuals. The sample was selected through simple random sampling. The data collection tool used was an interview form, and the data were analyzed using statistical methods such as frequency, percentage, mean, maximum, minimum, standard deviation, and ranking. This research was a survey study. The findings show that: The farmers were the greatest extension needs of coffee arabica production in post-harvest management, and they prefer group extension methods, such as study tours or field visits. The farmers' problems regarding the extension of coffee arabica production were mainly in post-harvest management, especially in coffee processing.

Keywords: needs for extension, Arabica coffee production, Nan province

บทนำ

กาแฟ ถือเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญ กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (USDA) คาดการณ์ว่า ปี 2566/65 ผลผลิตกาแฟรวมเพิ่มขึ้น 2.5 เปอร์เซ็นต์ ประเทศที่ผลิตกาแฟเพิ่มขึ้น เช่น บราซิล เวียดนาม โคลัมเบีย เอธิโอเปีย และยูกันดา เป็นต้น ประเทศที่ผลิตกาแฟลดลง เช่น อินโดนีเซีย อินเดีย กัวเตมาลา มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ เป็นต้น ธนาคารโลกรายงานข้อมูลราคากาแฟโรบัสต้า เพิ่มขึ้น 16.95 เปอร์เซ็นต์ ส่วนราคากาแฟอาราบิก้า ลดลง 28.87 เปอร์เซ็นต์ (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์, 2566) จากความเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ รวมถึงศัตรูพืชที่คุกคามการผลิตรุนแรงขึ้นในทุก ๆ ปี ตัวอย่างเช่น สภาพอากาศที่แห้งแล้งและน้ำค้างแข็งทำให้การเก็บเกี่ยวล้มเหลวในบราซิล ซึ่งนำไปสู่การจัดส่งเมล็ดกาแฟ Green bean น้อยลง 14 เปอร์เซ็นต์ ในเดือนมกราคม 2565 ส่งผลให้ราคากาแฟพุ่งสูงขึ้นตามความต้องการของตลาด เนื่องจากผู้คนจำนวนมากบริโภคกาแฟเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน ซึ่งนำไปสู่การบริโภคที่สูงขึ้นทั่วโลก ทำให้ความต้องการกาแฟมีมากขึ้น จึงเป็นเหตุให้ราคากาแฟสูงขึ้น (coffee traveler, 2566)

ประเทศไทยปลูกกาแฟทั้งภาคเหนือและภาคใต้ ภาคเหนือปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้า (Arabica) ได้แก่ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ น่าน แม่ฮ่องสอน ลำปาง ตาก และแพร่ ภาคใต้ปลูกกาแฟพันธุ์โรบัสต้า (Robusta) ได้แก่ จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ระนอง และพังงา โดยภาคเหนือมีพื้นที่ปลูกกาแฟอาราบิก้ามากที่สุดในประเทศ แต่ในปี พ.ศ. 2566 ผลผลิตลดลง 13.14 เปอร์เซ็นต์ (คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพข้อมูลปริมาณการผลิตสินค้าเกษตร, 2566) สาเหตุอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่ผ่านมา ในช่วงออกดอก เกิดฝนทิ้งช่วง และภัยแล้งยาวนาน ทำให้ดอกร่วง และส่วนที่ออกผลแล้ว บางส่วนมีแมลงศัตรูพืชโดยเฉพาะมอดเจาะผลกาแฟ ทำให้ผลผลิตเกิดความเสียหาย และปริมาณผลผลิตลดลง ส่งผลทำให้ราคาสูงขึ้น รวมถึงผลผลิตไม่เพียงพอต่อตลาดในปัจจุบัน

จังหวัดน่าน เป็นจังหวัดที่มีการผลิตกาแฟสูงเป็นอันดับ 3 ของภาคเหนือ รองจากจังหวัดเชียงราย และเชียงใหม่ โดยอำเภอที่มีการผลิตกาแฟมากที่สุดได้แก่ อำเภอท่าวังผา จำนวน 2,101 ไร่ อำเภอสองแคว จำนวน 1,330 ไร่ อำเภอบ่อเกลือ จำนวน 847 ไร่ และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จำนวน 406 ไร่ (กรมส่งเสริม

การเกษตร, 2566) ตำบลขุนน่านเป็นตำบลหนึ่งในสองตำบลของอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน ระยะทางจากอำเภอเฉลิมพระเกียรติ ประมาณ ๓๐ กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดน่าน ประมาณ ๑๗๐ กิโลเมตร มีทั้งหมด 15 หมู่บ้าน สภาพพื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นภูเขาที่มีพื้นที่เป็นเนินเขามากกว่าที่ราบ มีเนื้อที่ 332.76 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 207,975 ไร่ (สำนักงานเกษตรอำเภอเฉลิมพระเกียรติ, 2566) แม้ว่าสภาพภูมิประเทศของตำบลขุนน่านจะเป็นภูเขาสูงแต่เป็นภูเขาดีน จึงมีการบุกเบิกแผ้วถางป่าเพื่อทำการเกษตรเป็นจำนวนมาก ผืนป่ามีความอุดมสมบูรณ์น้อยมากมีพื้นที่บางส่วนเท่านั้นที่เป็นพื้นที่ป่าที่ชุมชนอนุรักษ์ เกษตรกรในตำบลขุนน่านไม่มีที่ดินทำกินของตนเอง เนื่องจากพื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ เกษตรกรบางส่วนทำกินในเขตป่าหรือบุกเบิกป่าไม้ จึงต้องใช้เอกสารสิทธิ์จากมูลนิธิปิดทองหลังพระฯ ในการครอบครองสิทธิ์ ซึ่งแต่เดิมการประกอบอาชีพของชุมชนตำบล ขุนน่าน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก เช่น ทำนา ทำไร่ (ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง) โดยแรงงานที่ใช้เป็นแรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก การทำงานจะเป็นระบบลงแขก เพราะการผลิตจะเน้นการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน ปลูกข้าวไร่เป็นพืชหลัก ในปัจจุบันการประกอบอาชีพของชุมชนได้ปรับเปลี่ยนจากเดิม มีการผลิตหลากหลายกิจกรรมซึ่งเป็นการผลิตเพื่อการค้า มีการขยายพื้นที่ปลูกมากขึ้น เพื่อให้มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ เกษตรกรเริ่มมีการใช้อุปกรณ์เครื่องทุ่นแรงที่ทันสมัย เช่น รถไถเดินตาม เครื่องพ่นยาแบบปั๊ม หัวฉีด ฯลฯ ใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและวัชพืชอย่างแพร่หลาย ทำให้เกิดปัญหากับสภาพแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และการบุกเบิกทรัพยากรป่าไม้มากขึ้น แต่ขณะเดียวกันต้นกำเนิดสามารถเจริญเติบโตภายใต้ร่มเงาไม้ใหญ่ ซึ่งสามารถนำมาเป็นพืชทดแทนในการทำไร่ลดการแผ้วถาง ช่วยอนุรักษ์ป่า และเพิ่มพื้นที่สีเขียว

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้าของเกษตรกรในตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาออกแบบองค์ความรู้และวิธีการส่งเสริมของเกษตรกรให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ สามารถแก้ไขปัญหาของเกษตรกรนำไปสู่การพัฒนากระบวนการผลิต ทั้งยังเป็นฐานข้อมูลเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนใจนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเกษตรกรในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้าของเกษตรกร ในตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับความต้องการการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้าของเกษตรกรในตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย คือ เกษตรกรที่ผลิตกาแฟอาราบิก้า ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรปีการผลิต 2566/2567 กับสำนักงานเกษตรอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน จำนวน 166 ราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน (Yamane, 1973) ที่ความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 118 คน โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย โดยการจับสลาก

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้า และปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้าของเกษตรกร

3. ขอบเขตเวลา

การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้าของเกษตรกรในตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน ใช้ระยะเวลาตั้งแต่ เดือน พฤศจิกายน 2566 - มีนาคม 2567

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้าของเกษตรกรในตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน การศึกษาในครั้งนี้จะใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยใช้แบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

2. ขั้นตอนการวิจัย

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้า จำนวน 166 ราย และกำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 118 ราย

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ใช้แบบสอบถาม มีลักษณะคำถาม ทั้งแบบปลายปิด และปลายเปิด ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ตอนที่ 2 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้าของเกษตรกร ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้าของเกษตรกร ทั้งนี้ตรวจสอบความเชื่อมั่น แบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นจากสัมประสิทธิ์ของความต้องการการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้าของเกษตรกร เท่ากับ 0.938

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมแบบสัมภาษณ์ร่วมกับอาสาสมัครเกษตรกร ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2566 - มีนาคม 2567

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ โดยกำหนดเกณฑ์จากค่าคะแนนน้ำหนักเฉลี่ย ดังนี้

$$\text{ช่วงคะแนน} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

ดังนั้น ช่วงคะแนนเท่ากับ 0.8 โดยแบ่งคะแนนค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ คือ 1.00 - 1.80 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง ระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 54.2 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 48.08 ปี ร้อยละ 37.3 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.75 คน มีประสบการณ์ในการผลิตกาแฟอาราบิก้าเฉลี่ย 5.52 ปี มีจำนวนในการอบรมการผลิตกาแฟอาราบิก้าเฉลี่ย 0.90 ครั้ง/ปี และร้อยละ 34.7 เคยได้รับการอบรมจากกรมส่งเสริมการเกษตรและมูลนิธิปิดทองหลังพระ จำนวนแรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย 2.14 คน มีพื้นที่ในการถือครองเฉลี่ย 35.32 ไร่ มีพื้นที่ปลูกกาแฟอาราบิก้าเฉลี่ย 2.18 ไร่ มีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตกาแฟเฉลี่ย 24,748.027 บาทต่อปี มีปริมาณผลผลิตกาแฟเฉลี่ย 434.34 กิโลกรัม/ปี มีต้นทุนในการผลิตกาแฟเฉลี่ย 2,775.42 บาท/ปี มีภาวะหนี้สินครัวเรือนเฉลี่ย 20,741.53 บาท และร้อยละ 55.9 มีแหล่งเงินทุนในการทำการเกษตรจากกองทุนหมู่บ้าน

2. ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้าของเกษตรกร

พบว่า เกษตรกรมีความต้องการความรู้การผลิตกาแฟอาราบิก้าของเกษตรกรภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.61) โดยมีความต้องการความรู้ในด้านการจัดการหลังเก็บเกี่ยวมากที่สุด (4.75) รองลงมาคือด้านการดูแลรักษา (4.56) และด้านการผลิต (4.52) ตามลำดับ (Table 1) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ด้านการผลิตกาแฟ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.52) พบว่า เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมการผลิตกาแฟด้านการผลิตกาแฟ ระดับมากที่สุดทั้ง 6 ประเด็นคือ วิธีการขยายพันธุ์ (4.70) การเตรียมดินปลูกกาแฟ (4.58) วิธีการปลูก (4.53) การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์กาแฟ (4.51) การเตรียมพื้นที่ปลูก (4.43) การคัดเลือกพื้นที่ปลูก (4.42) ตามลำดับ

(2) ด้านการดูแลรักษา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.56) พบว่า เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมการผลิตกาแฟด้านการจัดการดูแลรักษา ระดับมากที่สุด 6 ประเด็นคือ การป้องกันกำจัดแมลง (4.97) การป้องกันกำจัดโรค (4.96) การควบคุมวัชพืช (4.77) การเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน (4.64) การป้องกันการสูญเสียน้ำดิน (4.63) การใช้อินทรีย์วัตถุ (4.53) และระดับมาก 1 ประเด็น คือ การใช้ปุ๋ยเคมี (3.43) ตามลำดับ

(3) ด้านการจัดการหลังเก็บเกี่ยว ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.75) พบว่า เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมการผลิตกาแฟด้านการจัดการหลังเก็บเกี่ยว ระดับมากที่สุด ทั้ง 4 ประเด็น คือ การเก็บรักษาผลผลิต (4.81) การแปรรูปผลผลิตกาแฟ (4.77) การเก็บเกี่ยว (4.75) และการเพิ่มช่องทางการจำหน่าย (4.69) ตามลำดับ

แตกต่างจากงานวิจัยของณัฐตากานต์ ปินทุภาศ และ พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2560) พบว่า เกษตรกรมีความต้องการความรู้เรื่องโรคและแมลงศัตรูพืช จากสภาพอากาศและสภาพพื้นที่ปลูกกาแฟของเกษตรกรมีปัญหาในเรื่องของการเก็บผลผลิต มักทำให้ผลผลิตเกิดความเสียหาย

Table 1 The need for Knowledge of Arabica Coffee Production for Farmers.

Needs	$\bar{x}$	S.D.	Result	Ranking
Production	4.52	0.632	Highest	3
Maintenance	4.56	0.349	Highest	2
Post-harvest management	4.75	0.398	Highest	1

(n = 118)

เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.58) โดยมีความต้องการต่อวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มอยู่ในระดับมากที่สุด (4.79) รองลงมาคือ วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล (4.55) และวิธีการส่งเสริมแบบมวลชน (4.40) (Table 2) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.55) โดยเกษตรกร มีความต้องการต่อวิธีการส่งเสริม ระดับมากที่สุด ทั้ง 3 ประเด็น คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมมาเยี่ยมในฟาร์ม (4.58) เกษตรกรมาติดต่อกับเจ้าหน้าที่ที่สำนักงาน (4.56) และการติดต่อทางโทรศัพท์ (4.53)

(2) วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.79) โดยเกษตรกรมีความต้องการต่อวิธีการส่งเสริม ระดับมากที่สุดทั้ง 3 ประเด็นคือ ทักษะศึกษา/ศึกษาดูงาน (4.85) การฝึกอบรม (4.80) และการสาธิต (4.74)

(3) วิธีการส่งเสริมแบบมวลชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.40) โดยเกษตรกรมีความต้องการต่อวิธีการส่งเสริม ระดับมากที่สุดทั้ง 3 ประเด็น คือ การจัดทำเอกสารเผยแพร่ (4.79) การจัดนิทรรศการ (4.40) การจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยี (4.35) และการจัดทำรายการวิทยุ (4.10)

สอดคล้องกับงานวิจัยของแสงรวี ไชโย (2565) พบว่า เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้าแบบกลุ่ม เนื่องจากการส่งเสริมแบบกลุ่มส่งผลที่ดีทำให้เกษตรกรเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

Table 2 The need for Extension of Arabica Coffee Production for Farmers.

Needs	$\bar{x}$	S.D.	Result	Ranking
Individual	4.55	0.578	Highest	2
Group	4.79	0.481	Highest	1
Mass model	4.40	0.634	Highest	3

(n = 118)

3. ปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้าของเกษตรกร

พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้าของเกษตรกร ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (3.79) โดยมีความต้องการความรู้ในด้านการจัดการหลังเก็บเกี่ยวมากที่สุด (4.01) รองลงมาคือด้านการดูแลรักษา (3.89) และด้านการผลิต (3.47) ตามลำดับ (Table 3) ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

1. ด้านการผลิตกาแฟ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (3.47) พบว่า เกษตรกรมีปัญหาต่อการส่งเสริมการผลิตกาแฟด้านการผลิตกาแฟ ระดับมาก 2 ประเด็นคือ การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์กาแฟ (3.97) วิธีการขยายพันธุ์ (3.57) รองลงมาคือระดับปานกลาง 4 ประเด็น คือ การเตรียมพื้นที่ปลูก (3.38) วิธีการปลูก (3.31) การเตรียมดินปลูกกาแฟ (3.30) การคัดเลือกพื้นที่ปลูก (3.19) ตามลำดับ

2. ด้านการดูแลรักษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (3.89) พบว่า เกษตรกรมีปัญหาต่อการส่งเสริมการผลิตกาแฟด้านการจัดการดูแลกาแฟ ระดับมากที่สุด 2 ประเด็นคือ การป้องกันกำจัดแมลง (4.62) การป้องกันกำจัดโรค (4.61) รองลงมา คือระดับมาก 4 ประเด็น คือ การควบคุมวัชพืช (4.12) การป้องกันการสูญเสียหน้าดิน (3.66) การเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน (3.64) การใช้อินทรีย์วัตถุ (3.55) และระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ การใช้ปุ๋ยเคมี (3.05) ตามลำดับ

3. ด้านการจัดการหลังเก็บเกี่ยว ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (4.01) พบว่า เกษตรกรมีปัญหาต่อการส่งเสริมการผลิตกาแฟด้านการจัดการหลังเก็บเกี่ยว ระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ การเก็บเกี่ยว (4.39) รองลงมาคือระดับมาก 3 ประเด็น คือ การแปรรูปผลผลิตกาแฟ (4.07) การเก็บรักษาผลผลิต (3.96) และการเพิ่มช่องทางการจำหน่าย (3.64) ตามลำดับ

ซึ่งแตกต่างจาก จุฬารัตน์ คำภา (2561) พบว่า ปัญหาของเกษตรกรที่พบเป็นประเด็นของการขาดองค์ความรู้ในการพัฒนากาแฟให้มีคุณภาพที่ทันต่อสถานการณ์ตลาดกาแฟปัจจุบัน ทั้งด้านสายพันธุ์และเทคโนโลยีการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ

Table 3 The problem for Extension of Arabica Coffee Production for Farmers.

(n=118)

Needs	$\bar{x}$	S.D.	Result	Ranking
Production	3.47	0.680	High	3
Maintenance	3.89	0.582	High	2
Post-harvest management	4.01	0.694	High	1

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่าความต้องการส่งเสริมการผลิตกาแฟของเกษตรกรมีความสอดคล้องกับปัญหาในการส่งเสริมการผลิตกาแฟของเกษตรกร เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมในประเด็นการจัดการหลังเก็บเกี่ยว สอดคล้องกับปัญหาที่เกษตรกรพบเป็นอันดับแรก เนื่องจากเกษตรกรที่ปลูกกาแฟยังขาดประสบการณ์ในการผลิตกาแฟ ซึ่งกาแฟที่ปลูกมาแล้ว 2-3 ปี ถึงจะสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ เกษตรกรส่วนใหญ่เคยได้รับการอบรมในเรื่องของกระบวนการผลิต ตั้งแต่วิธีการปลูก การดูแลรักษา เป็นช่วงที่ต้นกาแฟยังไม่ได้ให้ผลผลิต ดังนั้นเกษตรกรจึงมีความต้องการองค์ความรู้ในกระบวนการจัดการหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต เพราะเป็นปัญหาที่เกษตรกรนั้นยังขาดองค์ความรู้ในการแปรรูปผลผลิต โดยกาแฟสามารถจำหน่ายได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งผลเชอร์รี่ กะลา กาแฟคั่ว สามารถสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ในชุมชน สร้างอัตลักษณ์สินค้า เพิ่มรายได้ให้ครัวเรือน เพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต รวมถึงเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าทางออนไลน์ได้ ประเด็นรองลงมาที่เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมคือด้านการดูแลรักษา ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาที่เกษตรกรพบ เนื่องจากแมลงศัตรูพืชเป็นปัญหาหลักของผลผลิตกาแฟ โดยเฉพาะมอดเจาะผลกาแฟที่เป็นปัญหาของเกษตรกรที่ไม่สามารถดำเนินการ

กำจัดออกไปได้ เกษตรกรจึงต้องการองค์ความรู้การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช ในแต่ละแปลงก็มีการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชที่แตกต่างกันออกไป หากเกษตรกรไม่มีองค์ความรู้ในการดูแลรักษาต้นกาแฟ โดยเฉพาะวิธีการตัดแต่งกิ่ง การกำจัดผลแห้งค้ำตันหรือผลร่วง การกำจัดวัชพืช เกษตรกรไม่ดูแลแปลงของเกษตรกรก็จะเป็นที่อยู่อาศัยของแมลงศัตรูพืช ก่อให้เกิดโรคพืชทำให้ผลผลิตเสียหาย รวมถึงเกษตรกรต้องได้รับคำแนะนำในการใช้สารเคมี/สารชีวภัณฑ์ เพื่อให้ปลอดภัยต่อธรรมชาติและไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม และประเด็นสุดท้ายที่เกษตรกรต้องการส่งเสริมในประเด็นด้านการผลิต สอดคล้องกับปัญหาของเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรบางรายที่อยากต่อยอดผลผลิต ต้องการเพิ่มพื้นที่ปลูกเพื่อให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น เมื่อมีความองค์ความรู้ก็สามารถนำไปต่อยอดขยายผล ขยายพื้นที่ปลูก รวมถึงการคัดเลือกสายพันธุ์ การขยายพันธุ์ เพื่อเพิ่มผลผลิตเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการผลิตกาแฟของเกษตรกรในพื้นที่ และการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ รวมถึงศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในพื้นที่ด้วยเทคโนโลยีการผลิตกาแฟที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร
2. ควรมีการศึกษาเรื่องของทุน งบประมาณ ค่าใช้จ่าย ในการผลิตกาแฟ เพื่อเป็นแนวทางในการลดต้นทุนการผลิต และศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้า จะได้ทราบถึงการผลิตกาแฟในบริษัทอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร. สืบค้นจาก <http://www.farmer.doae.go.th/>
- แสงรวี ไชโย. (2565). การส่งเสริมการปลูกกาแฟอาราบิก้าของเกษตรกรในตำบลภูคา อำเภอปัว จังหวัดน่าน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- จุฬารัตน์ คำภา. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลิตกาแฟในจังหวัดแม่ฮ่องสอน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- ณัฐธิดากานต์ ปินทุภาค และ พงษ์ศักดิ์ อังกลสิทธิ์. (2560). รูปแบบและกระบวนการส่งเสริมการปลูกกาแฟอาราบิก้าในพื้นที่โครงการหลวงและโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง. วารสารแก่นเกษตร, 45(ฉบับพิเศษ) 1: 523-524.
- สำนักงานเกษตรอำเภอเฉลิมพระเกียรติ. (2566). สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน แผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอประจำปี 2566. (เอกสารอัดสำเนา).
- คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพข้อมูลปริมาณการผลิตสินค้าเกษตร. (2566). ผลพยากรณ์ผลผลิตกาแฟปี 2566 (ปีเพาะปลูก2565/66) จาก <https://xn--42ca1c5gh2k.com/wp-content/uploads/2023/04/5-5.pdf>

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 8
“ก้าวข้ามขอบเขตความรู้สู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืน”
วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2568

Coffee Traveler Magazine. (Jan 11, 2023). Coffee industry trends 2023 “ปีแห่งความหวังของการ
คีนส์สู่สภาวะปกติ” จาก <https://www.coffeetravelermagazine.com/post/coffee-industry-trends-2023-ปีแห่งความหวังของการคีนส์สู่สภาวะปกติ>

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์. (2566) *มาตรการและสถานการณ์การค้าสินค้า
กาแฟของต่างประเทศ* จาก [https://uploads.tps.go.th/มาตรการและสถานการณ์การค้าสินค้า
กาแฟของต่างประเทศ.pdf](https://uploads.tps.go.th/มาตรการและสถานการณ์การค้าสินค้ากาแฟของต่างประเทศ.pdf)

Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis* (3rd Ed.). New York., United States:
Harper and Row.